DISSERTATIO INAUGURALIS PHILOSOPHICO-MEDICA,

DE

VESTITUS VITIIS MORBORUM CAUSIS,

Quam,

AUSPICE DEO PROPITIO,

Et Consensu atque Auctoritate Gratiosæ Facultatis Medicæ,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR. COLLEGA, SOCIET. REG. BORUSS. SCIENT. SODALI, ETC.

DN. DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono ac Promotore suo omni honoris cultu prosequendo,

PRO LICENTIA

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQVE CONSVETIS,

ANNO MDCCXXIX. D. NOVEMB.

Publicæ ac placidæ eruditorum ventilationi subjiciet

AUCTOR RESPONDENS

Caspar Gottlieb Schlegelmilch,

SAGANO-SILESIUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

Q. D. B. V.

Ultos, eosque non leves morbos, qui genus humanum infestant, fundamentum ac causam suam habere in excessu earum rerum, quæ a summo Numine ad fragile corpus conservandum conditæ sunt, tam nota apud medicos res est, ut copiosis id confirmare argumentis supervacaneum esse ducamus. Quis enim v. g. nescit, a cibo & potu, quos benignissimus Creator ad corporis sustentationem hominibus concessit, plures generari morbos, si ultra modum & necessitatem præcipue luxuriose assumantur? aut si quoad quantitatem & qualitatem minus recte usurpantur. Hæc est ratio, cur homines, quibus sub levi casa, tenuis est mensa, curtaque suppellex, præ iis, quibus omnibus abundant, minus infestentur morbis, quin prorsus interdum ab iis vivant immu-

 nes.

nes. Non fert autem instituti nostri ratio, ut earum rerum omnium, quarum abusus morborum infelix existit mater, mentionem faciamus, sed considerabimus tantum, quasnam morborum segetes faciat luxuria illa, quam in *Vestitu* ambitiosum genus mortalium exhibet. Cum enim ad regendam hominis nuditatem ac conservandam ab aëris externi injuriis corporis dispositionem a Sapientissimo Conditore datæ sint vestes, initio hæ fuere simplicissimæ: sed quam longissime ab hoc scopo discesserit genus humanum, a quo tempore luxuries atque ambitio incrementa ceperunt, experientia loquitur quotidiana. Vix adhuc in amplissimis Naturæ regnis reperiuntur subjecta, quæ non ad vestes parandas arte reddantur idonea: & non enumerandi amplius sunt modi, quibus corpori applicantur vestes: Galli præcipue omnes alias nationes in talibus evehendis vanitatibus superant ac antecellunt: & sic v. g. vestibus ex linteamentis paratis minus contenti, ex papyro etiam illas parare non erubuerunt; de cujusmodi vestitu legatur *dissertatio a Flachsio anno 1718. Lipsiæ habita, de vestitu e papyro in Gallia nuper introducto &c.* Eleganter sane de hac materia scripsere *Acta Vratislaviensia Tent. III. pag. 841.* Quæ verba, cum lectu sint dignissima, ea hic excerpere non alienum videtur; illa autem sic se habent: **Ein Kleid ist eine weiche Decke der Blösse, und ein Schirm wider äusserliche Anfälle: die Nothdurfft des Leibes kann ein Busch von Laube, oder das Fell eines Thieres befriedigen. Und das waren die Kleider derer Alten, die**

diese Nutzung aus der Observation und vernünfftigen Beurtheilung erlernet hatten. Denn eine Pflantze decket ihren Stamm durch die Blätter wider das Brennen der Sonnen: und ein Thier verwahret sich wider die Kälte der Lufft durch sein Fell. Diese waren im Alterthum vollkommen zulänglich, die Empfindung des Leibes zu soulagiren, und das Gemüth in der vergnüglichen Ruhe zu erhalten. Doch als sich die Schwäche des Leibes zur zärtlichen Empfindlichkeit, die ratiocination zu allerhand experimentis; und der simple Gebrauch zur Mode neigte: so ward die alte simplicität zur Last, und die ruhige Zufriedenheit zur schändlichen Prahlerey. Alsdenn muste die armseelige Pflantze ihr Eingeweyde, das einfältige Thier seine Wolle, und endlich das Ungeziefer seinen Koth-förmigen Uberfluß nicht zur Noth, sondern zur Verschwendung darreichen. Alsdenn hörte die wahre Absicht der Kleider auf, und die Schwäche des Leibes kam unter die Herrschafft der Hoffarth und Mode 2c. Et sic revera hodiernus vestiendi modus scopo vero vestitus minime respondet; sed peccat omnino in luxuria. Quanta vero inde in genus humanum resultent damna, quanta detrimenta, id est, quod in hac dissertatione inaugurali ostendere nobis proposuimus. Annuat cœptis nostris Divinum Numen, ac cuncta secundum sanctissimam suam voluntatem dirigat.

§. I.

De *vestitus* itaque *vitiis morborum caussis* verba facturi, prius quædam de ipsa vestimentorum ratione in medium proferemus, adeo ut originem, caussasque amictus indagemus paululum ac perlustremus: deinde vero considerabimus, quomodo morbi inde suos sumant natales, aliaque notatu digniora pro viribus pensitabimus.

§. II.

Ad primum quod attinet dissertationis membrum, originem nempe vestimentorum, neminem latere posse existimamus, ea a Deo, rerum omnium Sapientissimo Moderatore, homini post lapsum facta esse atque injuncta, sicuti id clare satis elucescit ex *Genes. Cap. 3. v. 21.* Scilicet quod homo in statu integritatis constitutus, nudus incesserit; id omnino tanquam signum perfectionum, quas & mens & corpus ejus possedit, agnoscimus; suffulti præcipue verbis divinis, quæ *Genes. Cap. 2. v. 25.* exstant, & sic se habent: *Et erant ambo nudi, homo & ejus fœmina & minime pudore adficiebantur.* At enim pudor non ad adfectus animi pertinet? Adfectus vero animi testimonia de ejus imperfectione præbent luculentissima. Quum autem Protoplastorum in integritatis statu viventium animus nullis sane adfectibus ac cupiditatibus fuerit commaculatus, non habuere etiam rationem, cur pudore suffunderentur. Præterea alias imperfectiones corpori humano per lapsum accessisse, vero est simillimum. Unde facile colligi potest, homini nondum lapso vestimenta non fuisse necessaria, quoniam illæ nondum aderant imperfectiones, quibus tegendis destinatæ sunt vestes.

§. III.

§. III.

Verum postquam malitiosus ille serpens matrem nostram Evam, per eamque parentem Adamum ad edendum de arbore vetita inclinaverat; lapsus est totusque mutatus homo, mens corrupta, animus infirmus, corpus fragile fiebant. Hinc pudor animum irrepsit, tanquam pathema, ac morbus animi. Huic morbo ipsius hominis corrupta phantasia medelam adferre conabatur; sibique integumenta ex ficuum foliis parabat. Ecce primam vestimentorum occasionem! Cujus cum rationem quæreret judex, vindexque severus nefandi facti; Adamus producit pudorem, quia erat nudus. Indulsit almum Numen, illumque defectum, quem corpus incurrerat, palliari patitur: ipse facit vestes ex pellibus. Hinc natæ vestes; imperfecti jam hominis verum signum atque indicium.

§. IV.

Ex hac vestimentorum origine facile quoque patescunt illorum causæ. Etenim pro differentia essentialium partium hominis, quarum duas animum nimirum & corpus duntaxat admittimus, duas quoque causas vestium esse facile potest demonstrari, quarum prima ex animi corruptione petenda: altera ex corporis infirmitate est desumenda.

§. V.

Ad primam quod attinet, ea iterum duplex est, nempe partim, ut morbo illi animi, quo pudorem jam habebant, palliativa quædam daretur medela; partim ut cupiditatibus, quæ animum jam conspurcaverant, aliquod injiceretur frenum. Adeo enim depravatus, ac defœdatus

tus fuit, ut pudore adficeretur, ſi proprium contemplabatur corpus: puduit illum impuri ſui corporis. Hic morbus, ut quadantenus palliaretur, pellibus Adamus inveſtiebatur. Altera cauſa cupiditates videlicet, quæ poſt lapſum homini erant quaſi eſſentiales, non minus requirebant frenum aliquod, cui veſtes commode inſerviebant. Quales enim ex rudi hominis aſpectu, non dicam in Adamo, ſed poſteris illius concupiſcentiæ, aſotiæ, crimina, ſcelera enata fuiſſent, ex perverſis mortalium moribus facile licet conjicere. Quod ſi enim in eo, quo jam vivimus ſtatu, ubi veſtimentorum uſus in plerisque fere nationibus eſt receptus; ac partes illæ, quæ ſolo ſuo adſpectu naturalem hominem in libidinem rapere valent, tectæ ſunt; nihilominus tanta ſcelera patrantur, ut nefandum plane ac non ſatis demirandum ſit, quomodo homo adeo inflammari, ac hac flamma obcæcari queat, ut ſui quoque generis obliviſcatur: quanto ſceleſtiora ac frequentiora audirentur crimina, ſi illæ partes, quæ tectæ ſunt, nudæ ferirent oculos. Illuſtrant corroborantque hancce theſin illæ gentes barbaræ, quæ neſcio an ex vindicta Divini Numinis nudo incedant corpore: harum enim pleræque inexplebili libidine agitari dicuntur, teſtantibus id variis itinerariis.

§. VI.

Altera veſtimentorum cauſa phyſica eſt, & corpus reſpicit; ſicuti prior moralis erat, animamque reſpiciebat. Hinc intuitu hujus cauſæ eum in finem datæ ſunt veſtes, ut corpori humano jam poſt lapſum infirmo, inſtar propugnaculi ſint, ad arcendas aëris externi injurias, ac juſſui divino, quo homini in ſudore faciei ſub labore panis

eden-

edendus eſt, miniſtrarent, cum facile ſudores ex labore orti, homini morbum excitare potuiſſent, ſi veſtibus non fuiſſet tectus. Hominem in ſtatu integritatis adhuc viventem, mortem nunquam fuiſſe expertum, ex ſacro codice demonſtrari poteſt: hinc vero non ſine fundamento colligere licet, & animam & corpus in integerrimo ac omnis defectus experti ſtatu fuiſſe. Anima quod fuerit præſtantior ac excellentior, non eſt ut multis demonſtrare annitamur, ſiquidem ſatis id demonſtratum putamus, ſi legimus: animam fuiſſe ſecundum divinam imaginem. Hoc vero poſito, quid dubitamus corpus etiam fuiſſe perfectius atque nobilius? Potuitne anima nobilior, perfectior, excellentior, ignobilius habere domicilium? minime: qualis enim anima, talem ſibi fabricat corpus. Præterea hoc corroborat & ſequens momentum. Quum poſt lapſum terra & quæcunque in ea ſunt pari ratione corrupta ſit, atque temperies illius naturalis in extrema quæcunque pervenerit: neceſſe omnino erat, ut corpus contra quaslibet offenſas & injurias tegumento quodam muniretur; hinc datæ ſunt veſtes.

§. VII.

Qua ratione etiam aër externus corpori noſtro vim inferre, illudque deſtruere valeat, ex ipſius mixtione ac conſtitutione pateſcit. Mixtio enim noſtra non ſolum fluidarum, ſed & ſolidarum partium, adeo eſt conſtituta, ut niſi continuo agerentur motu, in corruptionem ac putredinem abirent, quam ocyſſime; hinc dati motus vitales. Sed & ſub his maſſam ſanguineam continuo motu ad vaſorum latera adpellentibus, ipſe ſic dictus balſamus vitalis in pernicioſiſſimum convertitur

B humo-

humorem, ſerum nempe excrementitium: quod ſi mixtioni noſtræ maneret innexum, illum deſtrueret certe: (quod, qui morborum a retentis excretionibus meminerit, facile concedet) hinc poroſo noſtro corpori datæ ſunt ſe- & excretiones. Inter has principalem ferme locum tenet tranſpiratio inſenſibilis; qua id, quod corpori noſtro infenſum eſt, expellitur. Quanta vero ex hujus diapnöes impeditione œconomiæ animali accedant detrimenta, clare demonſtrat experientia. Verum quid potentius hanc tranſpirationem ſeu diapnöen valet reprimere, quam aër frigidus, aut alia ratione extraordinarius? Hoc ne fiat, neceſſarium fuit corpus hoc fragile veſtibus muniri ac circumdari. Interim non negamus, hanc difficultatem a conſuetudine facile ſuperatum iri: quare hanc cauſam in reſpectu ad eas, quas §. V. allegavimus, pro ſecundaria tantum habemus; reſpectum tamen ad hodiernum hominum veſtitorum ſtatum habito, eam ad primarias ac arduas veſtimentorum cauſas referimus: ſiquidem homo ſine veſtimentis jam aërem ferre non poſſet. Et firmo ſic ſtat talo, veſtes lapſi hominis eſſe indicium.

§. VIII.

Quod ſi igitur veſtimenta ſecundum haſce inſtruerentur cauſas, non ſolum fini divino fieret ſatis; ſed etiam multi præcaverentur morbi. Verum quis gerit veſtes pro pudore tegendo? Quis corporis ſui nuditatem palliare intendit? Proh dolor! multi, multæque veſtibus potius eo utuntur, ut nuditas miſerandi ſui corporis magis adpareat. Non equidem ſapientis eſt, receptum veſtiendi modum in diverſis nationibus rejicere

ac pro ſuo lubitu veſtes inſtruere velle, ſed eo reſpiciendum eſt a viro prudente, ut vitia veſtitus fugiat ſtrenue: non ſolum quoniam ſummi Numinis fini adverſum eſt atque contrarium, ſed præterea etiam graviſſimorum morborum infauſta exiſtit genitrix. Id quod ulterius probandum.

§. IX.

Ad alterum itaque noſtræ diſſertationis progredimur membrum, nempe ut vitia veſtitus multorum morborum cauſas eſſe oſtendamus. Fundamentum ac ratio hujus aſſerti §. VII. legi poteſt: jam illud medica experientia ulterius declarabimus. Per vitia autem veſtitus intelligimus illum veſtimenta parandi modum, quo vel exceſſu, vel defectu peccatur: pleræque enim veſtes ita ſunt comparatæ, ut vel corpus nimium tegendo in exceſſu, vel partes quasdam, jure tegendas, liberas relinquendo in defectu peccent. Utriusque extremi origo, falſis innititur reſpectibus; ſed progrediamur ad ipſos morbos inde enaſcentes.

§. X.

Et ſi primo intuitu infantilem contemplamur ætatem: quænam quæſo ætas contra aëris injurias magis veſtimentis opus habet, quam infantilis? Fœtus ſeptimo jam menſe vitalis, ac ex omnibus partibus perfectus esſet homo, adeoque eodem menſe excluderetur, ni divina providentia ob mixtionem adhuc teneriorem, aërem minus perferentem, terminum partus adhuc ad duos dilataſſet menſes. Hinc illius phœnomeni, quod embryo novem geratur menſes, cum jam ſeptimo perfectus eſſet, non alia ex parte exiſtit ratio, quam ut firmior

fiat mixtio ad aërem subeundum: sed & tunc vix aërem posset sustinere, nisi optime muniretur integumentis: hæc si negligentiori cura adhiberentur, quanta non damna inde perferre deberet miser infans.

§. XI.

Cum enim transpiratio insensibilis apud ejusmodi tenellulos non nisi calore integumentorum obtineri potest; quippe alia ratione eam promovere minus adhuc apti sunt: ex his negligenter adhibitis, omnes illi oriuntur morbi, quos a transpiratione repressa oriri praxis ostendit medica. Jure illos dividimus in catarrhales, cutaneos, febriles, & convulsivos. Si enim negligentior sit vestitus; excrementitii seri exitus aëre prohibetur, ac remanet intra teneriora viscera. Hoc ut expellatur quatuor modis utitur natura paullo ante dictis. Vel enim catarrhi oriuntur; hinc tusses, coryzæ, pectoris oppleționes, aurium ac oculorum manationes, quam quæso ætatem violentius ac frequentius adfligunt quam infantilem? Vel vigilans Natura sordes restitantes ad corporis peripheriam ejicit: inde cutanei adfectus infantibus frequentius sunt familiares, quorum innumeræ dantur species, quas singulas allegare nimis foret prolixum. Vel si talis materia ob constrictam adhuc peripheriam ejici nequit, adeoque sensibiles in tenellulo corpore producit stimulationes; diris spasmodicis ac convulsivis motibus illam foris eliminari Natura annititur. Hinc si indices mortuorum (quæ laudando quodam instituto in quibusdam urbibus parantur) intuemur; reperimus, infantes convulsionibus trucidatos maximum explere numerum: sicuti de hac re passim legi ac conferri merentur

tur *Acta Medicorum Berolinensium.* Tandem quarta Classis restat, qua ejusmodi suppressum serum per febriles motus a Natura ejici intenditur. Interim constans Practicorum est observatio, rarius hac via incedere Naturam infantium, & frequentius potius laborare convulsionibus. Causam hujus eruere instituti nostri non est: interim belle eam describit *Experientiss. Dn. D. Goblius in Actis Medicorum Berolinensium Decad. 2. Vol. 7. pag. 54.*

§. XII.

Inter vestimentorum infantilem ætatem ambientium genera morbis præ aliis occasionem præbent illa vestimenta compressoria, quæ Schnürbrüste vocantur. Hæc eum in finem a singulis fere infantibus gestantur, ut debiles eorum vertebræ in erecto ac regulari retineantur situ, quippe quæ obligamentorum laxitatem facillime e sua sede dimoventur, totumque sæpius corpus deformi figura ac constitutione molestant. Hinc ante omnes alios morbos ex hujus vestimenti incongrua adplicatione præcipua se nobis offert molesta illa excrescentia dorsi, seu subluxatio vertebrarum, quam vulgo vocant das Auswachsen. Infantibus hic morbus quasi proprius est, & nisi ab internis causis, v. g. statu atrophico &c. oriatur, externæ sane causæ suos debet natales. Et talem ab externa causa excrescentiam prohibere partim, partim præcavere debent vestimenta compressoria; sed hæc ipsa interdum causæ sunt hujus morbi. Aut enim laxe nimis adplicantur, adeoque fini suo plane non respondent; aut nimia compressione corpus infestant. Et ipsa hæc compressio excrescentiam hanc provocare valet: nimis arcta

enim hac compressione tenelluli quasi in vincula conjecti, angustiis adeo includuntur, ut has tolerare nolentes se moveant, corpus huc illucque trahant ac retrahant, donec ex ea jectigatione vertebræ quædam e suo dimoventur loco; quarum luxatio, si non statim advertitur, in gibberem facile excrescit molestissimum: quod si etiam laxius & negligentius infantes pectore obfirmentur, facile vertebrarum dorsalium subluxationes experiuntur, unde ex parte Rhachitici affectus originem capiunt: sicut vicissim si nimis arcte pectore comprimuntur, mox asthmatici, & ex pulmonum concretione cum pleura phtihisici evadunt; id quod sæpius observare licet in infantibus e celso stemmate provenientibus.

§. XIII.

Pueri & adolescentes si collum angustius stringunt, ob impeditum progressum sanguinis per caput, collum & pectus, cephalalgicis, ophthalmicis, vertiginosis, anomalis hæmorrhagicis, anginicis, scrophulosis, panstidicis, asthmaticis, hæmoptyicis, phthisicis, peripnevmoniacis &c. affectibus subjiciuntur, quales numerosos casus D. D. Præses observavit in masculis: sicut contra sequior sexus nimium caput & collum nudando, ob liberum aëris accessum & afflatum intensioribus Cephalalgiis, otalgiis, catarrhis &c. submittuntur.

§. XIV.

Qualia ex ambitioso vestimentorum compressoriorum genere (die Schnürbrüste) etiam in adultioribus feminis damna ac sanitatis detrimenta redundent; infra binis verbis attingemus. Jam vero illius damni adhuc mentionem faciemus, quod in infantibus extractibus illis, qui

vesti-

vestibus, die Uberwürffe dictis, ex stolida sane ratione adhærent (die Schleppen) sæpius oboritur. Quum enim infantes interdum incedere vix valentes ac inter eundum titubantes pedibus illis tractibus innectuntur, facile labuntur, eoque lapsu vel præsentaneam externam aut internam, sæpius exitiosam valde, noxam sibi acquirunt innocentes, vel internum aliquod occultum occurrunt damnum, quod post longum demum temporis sese exerit intervallum.

§. XV.

Non percurremus alios vestium infantilium modos, ex quibus hi tenelli ansam adipiscuntur, morbos incurrendi: meminerim tantum paucis adhuc verbis, quomodo hi miseri ex nimia etiam cumulatione vestituum, jam in cunis adfliguntur. Ita enim sæpius ab imprudentibus obstetricibus includuntur ac fere incuneantur stragulis, ut præ nimio sudore ac angustia fere suffocentur. Quod cum non dicam Practicis, quam etiam prudentibus familias matribus, notum sit quam notissimum, non est ut in eo simus prolixiores.

§. XVI.

Considerabimus jam alias ætates ex vestimentorum vitiis in morbos incurrentes: & in hac consideratione, si dicendum quod res est, audacter asseverare possumus, infantilem præ aliis ejusmodi morbis esse obnoxiam. Interim aliæ ætates minime sunt excludendæ; quoniam negligentior usus vestimentorum sæpius efficit, ut morbos nanciscantur ex transpiratione repressa: præcipue id contingit tempestate humida, humido-frigida, inconstante. Hinc pari ratione, ut in infantibus, primo catarrhi simplices,

plices, deinde cum motu febrili complicati, ut febres evadant catarrhales, pro circumſtantiarum ratione plus minus periculoſis ſtipatæ ſymptomatibus: hinc diarrhœæ; & quid frequentius præcipue congruo tempore, quam dyſenteriæ; quas ex ſola fructuum horpæorum ingeſtione derivare velle, attenta experientia jam refutavit: hinc ſpasmi truculenti, hinc convulſiones atrociſſimæ, adeo ut nunquam mirum videatur, ac plane faſcino attribuatur, ſi interdum ex improviſo, homini ceterum ſano truculentiſſimi motus convulſivi occurrant; qui vero cauſis rite inveſtigatis ex negligentiori amictu, indeque oboriente refrigeratione deducendi ſunt. Ejusmodi caſus paſſim occurrunt Practicis attentioribus, cauſas morborum non ſuperficialiter inquirentibus; quales & hic recenſeri poſſent, niſi arcti diſſertationis limites id vetarent.

§. XVII.

Si unius præ altera ætate ad morbos ex veſtimentorum vitiis oriundos diſpoſitionem attendemus: inveniemus præter dictam infantilem, ſeniorem facilius corripi ejusmodi morboſis adflictionibus. In infantili, cauſa, uti dictum eſt, conſiſtit in corporis ſtructura teneriore, ac ferendarum externi aëris injuriarum minus idonea: in ſenili ex deficiente magis magisque energia vitali res eſt deducenda: ſic enim motus humorum redditur tardior ac languidior; tonus fit debilis, enervatus; & hinc ſe- & excretiones impeditiori procedunt ſucceſſu. Hinc ſenes etiam, uti omnium facillime ex veſtimentorum negligentiori cura morbos incurrunt: ita omnium ætatum

ma-

maxime necessaria habent integumenta, ceu fœtus corporis jam rigidioris.

§. XVIII.

Sed si porro differentiam dispositionis ad morbos ex hac causa in respectu ad diversum sexum habito, respiciemus: jure dicere poterimus, feminas præ viris facilius hujusmodi infestari morbis. Uti enim in genere de fæminarum prærogativa ad morbos præ viris, *Hippocrates* jam de feminis prædicavit, quod bis patiantur morbum: ita in specie etiam experientia docet, quod ex hac speciali morborum causa, vestitu nimirum, majorem ad morbos habeant prærogativam. Annotavit id jam *Dn. D. Præses in Fundam. Pathol. Medic. pag. 115. §. LVII.* Causa hujus asserti duplex esse videtur: quarum altera nimia teneritudo ac sensibilitas, qua hic sexus virilem longe superat, existit. Hæc efficit, ut causæ morborum antecedentes ac procatharticæ facillime in ipsum actum morbosum deducantur. Verum enim vero cum amictus inter occasionales morborum causas omni jure locum mereatur: in aprico est, feminas ex hac causa facilius infestari morbis, quam sexus virilis. Altera causa in ipsa vestimentorum muliebrium indole est quærenda. Quis enim quæso sexus majorem luxuriam, & insigniorem pompam in vestibus prodit, atque ostendit, quam femineus? Certe si consuetudini non tanta vis & efficacia esset adscribenda, non foret mirum, quin ex hac solum causa, quotidie ægrotarent feminæ, & quid inter alia vestimentorum femininorum connexa, asserculus ille, quem Galli *Planchette* vocant, damni inferat, erudite demonstravit *Franckenau Satyr. Med. duodecima conf. D. D. Præsidis Lexici realis Pars I.*

§. XIX.

Percurremus vero breviter humani corporis partes & videbimus, quomodo illæ plerumque a feminis tectæ sint: tunc asserti superioris veritatem mox perspiciemus. Caput præ ceteris partibus levissime tectum, imo sæpius nudum adparet. Caput vero in respectu ad alias partes semper abundat sanguine: qui partibus capitis sic nudo aëri expositis facillime in tardiorem motum ac stagnationem conjicitur; hanc vero stagnationem excipiunt plures Congestiones, Spasmi, Dolores, Inflammationes; hinc conqueruntur de Cephalalgiis, Odontalgiis, Ophthalmiis, Otalgiis, aliisque sonticis capitis adfectibus, ut supra notavimus; & interrogatæ unde proveniant hi adfectus, respondent: Sie hätten sich erkältet ꝛc. Progrediamur vero ad pectus; hoc duplici modo exponunt morbosis adflictionibus. In superna parte omnia sunt nuda, ventisque exposita; in inferiori omnia comprimuntur, vestimentis illis compressoriis, quæ vulgo dicunt die Schnürleiber. His omnia pectoris ac abdominis viscera arctissime comprimuntur ac coarctantur, ut progressus sanguinis liberiore circuitu ac successu gaudere nequeat: hinc partim redditur spissus accedente imprimis superiorum regionum denudatione ac consequente refrigeratione, humores ad interiora reprimente: partim contingit restrictio ad superiora & præcipue ad caput. O quam sonticæ ex hoc fundamento calamitates! Quam dolorosæ ac molestæ adflictiones in sexum hunc teneriorem redundant! Sanguis spissior redditus, ac viscera vasaque compressa, liberas tum reliquorum humorum excretiones, tum præcipue sanguinis impediunt: hinc præcipue mensium anomaliæ, imminu-

minutiones, quin & plenariæ ſuppreſſiones preſſo pede ſequuntur. Hinc viſcerum in hypochondriis latitantium obſtructiones, morbi hepatis & ſplenis, ventriculi variæ adflictiones, uteri infarctus &c. &c. Quam multorum vero malorum menſium ataxia infelix exiſtat mater; non ſolum omnibus praxin medicam exercentibus notiſſimum eſt, ſed etiam a multis viris celeberrimis, præcipue vero ab ipſo *Illuſtr. Dn. D. Stahlio* ac *Dn. D. Præſide* peculiaribus Scriptis ac Diſſertationibus publicæ luci eſt expoſitum. Cauſa præcipue exiſtit hæc menſium ataxia, ut plurimum virgines veſtimentis hiſce abutentes (die enge geſchnürten Frauenzimmer) pallidum ſemper ac chloroticum faciei adſpectum præ ſe ferant, nec unquam vivido colore, anxie tamen ab iis exoptato, potiri queant ac gaudere. Fundamentum porro in hac arcta corporis compreſſione quærendum eſt, cur ejusmodi virgines in conviviis ac publicis conventibus inter optima gaudia lipothymiis ac anxietatibus corripiantur; quæ ſtatim ceſſant, ſimulac arcta hæc vincula reſerantur: So bald ſie aufgeſchnürt werden, kommen ſie wieder zu ſich. Nulla alia harum Lipothymiarum cauſa exiſtit, quam ſanguinis inter convivia per calidiora alimenta exagitati repreſſio ac coacervatio intra caput; hinc ſi ſpatium iterum huic ſanguini per totum corpus libere circulandi conceditur; ceſſant hæ particulares congeſtiones, ac natura in priſtinum redit vigorem. Toto die talia occurrunt exempla; ambitioſa vero mortalium indoles non permittit, ut hæc exempla aliis ſint exemplo. Sed progrediamur ad inferiores extremitates. Harum refrigeratio ſæpius per negligentiorem veſtitus adplicationem inducitur; hanc excipit regurgitatio ſanguinis ad ſupe-

riora, aut ſtagnatio in ipſis pedibus; hinc œdematoſi eorum tumores oriuntur, in multis valde augentes flatulentiæ, cardialgiæ, vertiginoſæ, cephalalgicæ afflictiones oriuntur. Tandem ſi & ipſos calceos intueamur, & horum figura ac juſto arctior adplicatio moleſtos illos pedum clavos inducere valent.

§. XX.

Inter femininum ſexum porro præ aliis ex veſtitus vitiis morbos experiuntur facilius atque frequentius gravidæ, puerperæ ac lactantes, quippe quæ aliis magis ſenſibiliores exiſtunt. Præcipue vero gravidæ, quæ ſecundum effatum divi Senis *Hippocratis* tanquam graviter vulneratæ ſunt conſiderandæ, caveant ſibi a vitiis veſtitus; quippe quæ omnium facillime morbis ac incommodis inde adficiuntur.

§. XXI.

Ex his igitur hactenus dictis videndum eſt, hominem ipſum morborum, quos patitur, plurimorum, quin ſæpiusipſius mortis cauſam exiſtere, illosque facile ab ipſo vitari poſſe, ſi dona ea, quæ ſummus rerum Conditor mortalibus ad uſum eorum largitus eſt, eo uſurparentur fine, quo a ſummo Numine ſunt data.

§. XXII.

Sed multo ſane frequentiores ex amictus vitiis in mortales redundarent morbi; niſi conſuetudini tanta vis eſſet ac efficacia, ut ea cauſa, quæ ex neceſſitate phyſico-mechanica morbos procreare debuiſſet, in adſuetis moleſtiam nullam nedum morbum excitare queat. Eſt vero conſuetudo nihil aliud quam prompta diſpoſitio animæ ac corporis, qua rem aliquam, licet alias difficillimam, ex longo uſu ac repetito exercitio facillime peragere, ac

eas

eas causas, atque res, quæ aliis incommoda nonnunquam plane mobosa ac sontica inducere valent, absque ullo damno aut incommodo perferre potest. Hujus efficacia, si ulla in re, certe in vestimentorum consideratione videndenda est admiranda.

§. XXIII.

Sic innumera occurrunt exempla, ubi partes quædam a quibusdam sine ullo periculo damni alicujus inde consequuturi nudæ semper relinquuntur; quæ ab aliis minus adsuetis, si non semper tectæ vestibusque probe munitæ fuerint, statim morbosa post se trahunt incommoda. Hinc v. g. quidam semper nudo incedunt capite, nec ullum ei integumentum imponi patiuntur, sine ullo consequente damno aut incommodo: cum alii si paululum tantum caput suum denudaverint, acerbissimos inde dolores ac adflictiones mox persentiscant. Hoc contingit circa omnes fere corporis humani partes, quas adsueti semper nudas sine noxis; alii nisi morbos velint incurrere semper vestibus habent tectas. Hoc uberius evolvere, ac exemplis illustrare non necessum judicamus, quippe exempla cuilibet toto die sese offerunt. Instar omnium admirandum nobis præbent exemplum homines illi, qui in hac civitate sali communi excoquendo inserviunt, Halloren dicti, quorum amictus ac totum vitæ genus ab ordinariis modis multum recedit; quum illi tamen vivant maxime sani atque incolumes.

§. XXIV.

Sed satis jam verborum est pro nostro instituto; imponemus Colophonem nostræ dissertationi inaugurali. Et quamvis thema hoc uberius exponi ac explicari potuisset, id tamen leges dissertationis non permisere. In-

terim rogamus Benevolum Lectorem, velit hunc laborem, ceu primum studiorum nostrorum specimen benigne interpretari; etiamsi Eruditorum palato delicato minus fuerit accommodatus. Ceterum DEO T. O. M. gratias pro viribus nobis concessis devota mente offerimus, ac rogamus, velit hæc, quæ scripta sunt, in sui gloriam ac proximi emolumentum dirigere: id quod dissertationis nostræ unicus est

FINIS.

GOTT rufft Dich; Säume nicht; Befördre Deine Reise,
Aus diesem Theil der Welt nach einem andern hin;
Doch nimm erst heute noch die Frucht von Deinem Fleiße,
Vor Dein gelehrt Bemühn, die Ehre zum Gewinn.
Der reiche Seegens-GOtt der wolle Dich begleiten,
Und seines Geistes Kraft zu Deinem Thun verleihn;
So wirst Du mehrentheils der Kranckheit Macht bestreiten,
Und auch in Asien vergnügt und ruhig seyn.

Aus treuergebner Freundschaffts-Pflicht schrieb und wünschte dieses

M. Justus Israel Beyer.

GRatulor hanc laurum, FAUTOR, quam jure reportas:
Porro adsit studiis, Jova benigne, Tuis.

J. M. Starcklof,
Gothano-Thuringus, Med. Cult.

ASsiduis studiis lauri nectuntur opimæ,
Præmia virtutum: Gratulor ergo TIBI.

Hisce memoriam sui Nobiliss. Domino Respondenti commendare debuit

Samuel Schaarschmidt,
Tericensis Astracanus, Med. Cult.

Man

Man rufft Dich, Werther Freund, nach Indien gen Osten,
Du gehst, und läst Dir diß nicht viele Sorgen kosten;
Warum? Dein Sinn hat stets auf GOttes Rath gesehn,
Drum glaubst Du, daß auch diß nach seinem Winck geschehn.
Der wird nun Deine Brust für Blitz und Donner schirmen,
Wenn Wellen, Sturm u. Fluth, auf Mast, auf Seegel stürmen,
So bleibst Du dennoch stets in froher Sicherheit,
Weil GOtt selbst mit Dir ist, der Wind und Meer gebeut.
Drum gratulir' ich Dir, auch zu den neuen Ehren,
Die Deinem Witz und Fleiß die Musen jetzt gewehren,
Der Höchste wolle selbst in allen Deinem Thun
Mit seiner Segens-Hand auf Deinem Scheitel ruhn,
Und wie in Indien man schon vor vielen Jahren
Des Höchsten Gütigkeit im Geistlichen erfahren:
So werde nun forthin, auch was den Leib betrifft,
Daselbst durch deinen Rath viel Gutes angestifft.
Nur bitt' ich, wollst Du mir in Deinem Angedencken,
Hochwerthgeschätzter Freund, ein kleines Plätzgen schencke,
Ich werde iederzeit ohn' allen falschen Schein
Ein Dir bis in das Grab ergebner Diener seyn.

C. S. Richter.

NOn studium mercede caret, sua præmia virtus
Præstans in proprio gaudet habere sinu.
Hoc Dominus noster SCHLEGELMILCH optime monstrat,
Qui medica nunquam deses in arte fuit.
Ad Claros Doctosque viros Hic impiger ibat;
Huic gratum libros voluere semper opus.
Pro meritis nunc Ille gradum Doctoris adeptus:
Hinc animus noster gaudia multa capit.
Consiliis Medicis ut nunc benedicat Jova,
Pectoris ex imo, Suavis Amice, precor.
Insuper exopto, Dominus Te porro gubernet,
Ad Malabaros ut bene vergat iter.

Ita Nobiliss. Dn. Doctorando Amico suo integerrimo applaudebat

Joannes Jacobus Lerche, Med. Cult.

QVid, quæſo, veſtes? ſplendida rudera
Primi pudoris. Nos miſerabili
Num gloriemur nuditate,
Dedecus in proprium ſuperbi?
Tractas inanem mirifico ſale,
Vir docte, luxum, qui variabilis
Effœminati corpus ævi
Veſtibus obruerat nociuis.
Cum laude laurus porrigitur Tuæ,
Vir Clare, fronti: quam Tibi gratulor,
Et gratulabuntur remoti
Verba precantia Malabari.
Nauis ſiniſtra non eat alite:
Sint gratiores ſemper ibi dies!
I lætus, olim glorioſus
Ad patrias rediturus oras.

Hiſce Clariſſimo nec non Doctiſſimo Domino Candidato, Fautori & Amico ſuo æſtumatiſſimo, eximium eruditionis ſpecimen ac capienda laborum præmia gratulari, & felicem tum propoſiti itineris, tum futuræ praxeos medicæ ſucceſſum ex animo adprecare voluit, debuit

J. F. Muller, Neoſtad. Wurtemb. Med. Stud.

Sonnet.

WEr ſeine Hoffnung und Vertrauen
Auf GOttes weiſe Führung gründt,
Läßt ſich auch in der Noth nicht grauen;
Wenn andre gleich voll Unruh ſind:
GOtt kan ihm Glück und Ehre bauen,
Wär die Vernunfft auch noch ſo blind,
So muß ſie deſſen Finger ſchauen,
Wo ſie ſo reiche Proben findt.
Was dißfals neulich erſt geſchehen,
Darauf hieß Deine Hand mich ſehen,
Als meine Dir mein Stammbuch reicht:
Jtzt muß ich Dir ſelbſt gratuliren.
Da eben diß bey Dir erreicht.
GOtt laß Dich ferner gnädig ſpüren!

Sic orat & optat ex animo nunquam nonimpoſterum huicDEI nutui confiſuro & obſecundaturo T.T.

J. D. G.